

MALİYE POLİTİKASI II

KISA ÖZET

KOLAYAOF

1. Ünite – Türkiye’de Ekonomik İstikrar Politikaları

TÜRKİYE’DE 1970’LERDE YAŞANAN EKONOMİK İSTİKRARSIZLIK

Türkiye’de 1980 öncesi ekonomik yapının belirleyici özelliği devlet öncülüğünde yürütülen ithal ikameci sanayileşme politikasıdır. Buna göre, yurt içi talebe yönelik olarak yapılan üretimle büyüme sağlanacak ve kamu yatırımları ile bu süreç desteklenecektir. Ancak bu politikanın sürdürülebilmesi için yüksek düzeyde seyreden ücretler enflasyonu körüklemiş, üretim sürecinde kullanılan girdilerin bir kısmı dışarıdan satın alındığı için döviz ihtiyacı karşılanamamış, yurt içi tüketim ile desteklenen bu büyüme stratejisinde yatırımları teşvik edecek tasarruflar yetersiz kalmış ve son olarak rekabetçi olmayan bir ekonomik yapı nedeniyle verimlilik ve kalite sorunu ortaya çıktığından söz konusu politika tıkanmıştır.

Bu tıkanmayı hızlandıran dış neden ise 1970’lerdeki petrol şokları ile beraber dünya piyasalarında meydana gelen dengesizliklerdir. Ciddi yapısal sorunlarla karşı karşıya olan Türkiye ekonomisi, yurt dışındaki olumsuz gelişmelerin de etkisiyle krize doğru sürüklenmiş ve alınan önlemler başarısız olmuştur.

24 OCAK 1980 İSTİKRAR PAKETİ

24 Ocak 1980 tarihinde alınan kararlar, dışa açık ya da ihracata yönelik büyüme politikası olarak adlandırılan bir görüşe dayanmaktadır. Temelde parasalcı yaklaşıma dayanan bu yöneliş, çözümü parasal düzenlemelerde aramakta ve devletin ekonomideki rolünü azaltarak piyasa mekanizmasına işlerlik kazandırmayı öngörmekteydi. 24 Ocak kararlarının temel hedeflerinden birisi, para arzı ve kamu harcamalarının kontrol altına alınması yoluyla enflasyona neden olduğu düşünülen yüksek talebin kısılmasıdır. Yüksek seyreden ücretlerin düşürülmesi halinde yurt içi talepte azalma meydana geleceği ve daha fazla ihracat yapılabileceği düşünülmüştür. Ayrıca yurt içi talepte meydana gelen azalış enflasyonu düşürücü yönde etki yaratacak ve üretim maliyetlerini de düşürerek ülkenin uluslararası rekabet gücünü arttıracaktır.

Tasarrufların artırılması için faizler yüksek tutulacak ve serbest döviz kuruna geçilerek yurt içine döviz girişi arttırılacaktır. Son olarak ise ihracat arttırılarak sürekli bir döviz geliri sağlanacaktır.

1980 İSTİKRAR POLİTİKASININ UYGULAMA SONUÇLARI

24 Ocak 1980 kararları, daha öncesinde ekonominin içine girdiği darboğazları aşmak ve sürdürülebilir bir büyüme sürecine girmek için, günümüze kadar bazı değişikliklerle uygulanmıştır. Programda, başlangıçta enflasyon sorununu hafifletmek, ihracatı arttırarak dış dengeyi sağlamak ve serbest piyasa ekonomisini işler hale getirmek gibi hedefler yer alsa da öncelikli hedef dışa açılma ve dış dengenin sağlanması olmuştur.

Dışa açılma ve serbest döviz kuru önlemleri dış kredilerle desteklenerek bazı olumlu sonuçlar alınmıştır. Ancak Türkiye ekonomisi kısa dönemli istikrar sorunlarının ötesinde bazı yapısal sorunlar da yaşamakta olduğundan, istikrar önlemleri sonucunda dış ödemelerde bazı rahatlamalar sağlanmış olmakla birlikte enflasyon, işsizlik, gelir dağılımı ve büyüme hızında yavaşlamalar yaşanmıştır. Böylece sanayide dikkate değer yapısal dönüşümler ve verimlilik artışı olmadan uluslararası rekabette başarılı olunamayacağı açıkça ortaya çıkmıştır.

1994 KRİZİNİ HAZIRLAYAN KOŞULLAR

24 Ocak kararlarının uygulanması ile bir ölçüde ihracat artışı ve dövizde bir miktar rahatlama olmasına karşılık, ekonomik göstergelerdeki bozulmalar sürekli artmıştır. Temel hedefler arasında yer alan enflasyon, kontrol altına alınamamış, kamu iç borçlanması ve faiz oranları sürekli artmış, dış ticaret dengesi bozulmuş, tasarruf ve yatırım beklenen düzeyde artmamıştır.

5 NİSAN İSTİKRAR PROGRAMI

Bütün bu göstergelerdeki bozulmalar sonucunda 1994 yılının başlarından itibaren üç haneli enflasyon ortaya çıkmış, derinleşen ekonomik sorunlar ve borçlanamayan hükûmetin Merkez Bankası kaynaklarına aşırı yönelmesi ile %100'ün üzerine çıkan enflasyon sonucunda 5 Nisan istikrar Programı açıklanmıştır. Bu program kapsamında, yüksek oranda KiT zamları ve devlasyon yanında, KiT'lerin özelleştirilmesi veya kapatılması, tarımda destekleme alımlarının daraltılması, Merkez Bankası'nın yeniden yapılandırılması, kamu kesiminde ücret artışlarının bütçe ödenekleri ile sınırlandırılması, tekel ürünleri ve akaryakıttan alınan vergi ve fonların yükseltilmesi gibi önlemler alınmasına karar verilmiş, bütün bu önlemlerle birlikte kısa dönemde kamu açıklarını azaltmak üzere ek vergiler alınmıştır.

5 Nisan kararlarının içerdiği önlemlerin bir kısmı, geçici vergi gibi kısa dönemde sonuç vermesi beklenen niteliktedir. Daha kalıcı sonuç verebilecek olan Merkez Bankası'nın yeniden yapılandırılması ve özelleştirme gibi önlemler ise uzun dönemde sonuç verebilecek özelliklere sahiptir.

ENFLASYONLA MÜCADELE PROGRAMI

1990'larda enflasyon oranı ortalama %75'in üzerinde gerçekleşmiş, bütçe açıklarının GSMH'ya oranı 1990 yılında %3 civarında iken 2000 yılında %12'nin üzerine çıkmıştır. Bu açığın yaklaşık %10'u faiz giderlerinden oluşmaktadır. Net borç ödeyicisi durumunda olan kamu kesiminin mali piyasalar üzerinde yarattığı baskı, faiz oranlarını arttırmış ve yüksek enflasyon nedeniyle artan risk priminin de etkisiyle reel faizler hızla artmıştır.

Kamu açıklarındaki artışlar ve yüksek reel faizler nedeniyle toplam kamu borcunun GSMH'ya oranı 1990 yılında %37 civarında iken 2000 yılında %52'nin üzerine çıkmıştır. Yüksek reel faizler zaten yüksek olan kamu kesimi borçlanma gereğini daha da arttırmıştır. Kamu gelir-gider dengesinin sağlanamadığı ve borçların sürdürülemez hale geldiği bu dönemde, istikrarlı bir büyüme sağlanamamış ve işsizlik artmıştır.

Uluslararası piyasalardaki olumsuzluklarla beraber borçların sürdürülemez yapısı, başta kamu bankaları olmak üzere mali sistemdeki bozukluklar ve diğer yapısal sorunlar nedeniyle ülke ekonomisi sürekli bir kriz ortamı yaşamıştır. Program kapsamında kamu açıklarının düşürülmesi ve yapısal reformlara yönelik önemli adımlar atılmıştır. Böylece programın uygulanmaya başlanması ile faiz oranları gerilemiş, enflasyon yavaşlamış ve iç talep canlanmaya başlamıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken konu, enflasyonun nedenlerine ilişkindir.

Özellikle yapısal enflasyonun varlığı halinde, sadece sıkı para ve maliye politikaları ile beklenen sonucu elde etmek mümkün olmamaktadır.

GÜÇLÜ EKONOMİYE GEÇİŞ PROGRAMI

Döviz kuruna dayalı enflasyonla mücadele programı Kasım 2000 ve fiubat 2001 krizleri ile sonuçlanınca yeni bir ekonomik istikrar programına gerek duyulmuştur. Krizden çıkmak ve istikrarsızlık yaratan yapısal sorunları ortadan kaldırmak amacıyla IMF ile imzalan stand-by anlaşması gözden geçirilerek Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı adı altında yeni bir istikrar programı hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Programın nihai hedefi mali disiplin, fiyat istikrarı ve istikrarlı bir büyüme sürecini başlatacak yapısal bir dönüşümdür.

Nihai amacın refah düzeyini kalıcı bir biçimde yükseltmek olarak belirlendiği bu program çerçevesinde ekonomide sürdürülebilir bir gelişme ortamını sağlayarak kaynak kullanma sürecindeki verimliliği artırmak, dışa açık bir yaklaşımla piyasa koşullarında rekabet gücünü geliştirmek ve böylece ekonomide büyümeyi, yatırım ve istihdamı arttırmak temel hedefler olarak vurgulanmıştır.

Uygulanan program sonucunda kısa dönemde verilen güven ve atılan bazı adımlar sonucunda kısa vadeli sermaye girişi yüksek düzeyde gerçekleşmiş, T değerlenmiş, iç talep canlanmış ve ekonomide büyüme eğilimleri güç kazanmıştır. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı kamu açığı ve dış açığı disipline etmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla kamu dengesi için birincil fazla yaratılarak borç yükünün hafifletilmesi, dış denge için ise dalgalı kur rejimi benimsenmiştir.

2008 KÜRESEL KRİZİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı'nın uygulanması sonucunda uygulama yönündeki siyasal kararlılığın da etkisiyle büyük ölçüde başarı sağlanmıştır. **Örneğin**, faizler düşerek borç vadeleri uzamış, enflasyon tek haneli rakamlara düşmüş, mali disiplin sağlanarak büyümenin de olumlu etkisiyle borç yükü düşürülmüştür. Ancak yapısal bir sorun olan dış açık ise devam etmektedir. Bu başarının arkasında elbette dünyadaki gelişmelerin, özellikle de likidite bolluğunun etkisini dikkate almak gerekir.

2008 yılında küresel düzeyde ortaya çıkan kriz ise bütün dünya ekonomilerini etkilemiştir. Türkiye'de küresel krizin etkisiyle 2009-2010 yıllarında faiz dışı fazlanın millî gelire oranı ortalama olarak %1'in altına düşmüştür. 2009 yılı aynı zamanda ekonominin daraldığı bir yıldır. 2001 krizi sonrasında yapılan yasal ve kurumsal düzenlemeler Türkiye ekonomisinin küresel krizden daha az etkilenmesini sağlamıştır. Ancak küresel düzeyde ortaya çıkan mali dalgalanmalar sözü edilen önlemler nedeniyle ülkeyi doğrudan etkilememekle birlikte küresel beklentileri olumsuz etkilemiştir.

2007 yılının seçim yılı olması nedeniyle kamu maliyesine ilişkin bazı reformların gecikmesi ve vergilere ilişkin bazı düzenlemelerin yapılamaması, yurt içindeki beklentileri de olumsuz etkilemiştir.

Türkiye ekonomisinin 2008 yılından itibaren karşılaştığı sorunların bir bölümü küresel krizden kaynaklanmaktadır. Ancak ülkenin bazı yapısal sorunlarının da göz ardı edilmemesi gerekir.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysnavlar.com/maliye-politikasi-ii-ady212u?search=MLY404U>